

Emzirme Sürecinde Olan Annelerin Emzirme Davranışlarını Yönlendiren Tutumlarının İncelenmesi

Investigation of Mothers Attitudes During Breastfeeding Affecting Breastfeeding Behavior

Nurdan AKÇAY DİDİŞEN^{1 A,B,D,G}, Hatice UZŞEN^{1 A,B,C,D,E,F,G},

Emel BULDUR^{2 A,B,C,E}

¹Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, İzmir, Türkiye

²Ege Üniversitesi Çocuk Hastanesi, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Emzirme sürecinde olan annelerin emzirme davranışlarını yönlendiren tutumlarının incelenmesi amacıyla uygulanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlanan araştırma, Haziran 2017-Haziran 2018 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Gönüllü 307 anne ile tamamlanan çalışmada 'Birey Tanılama Formu' ve 'Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği' kullanılmıştır. İstatistiksel olarak tanımlayıcı analizler yapılarak değişkenler arasında One Way Anova testi ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Annelerin sosyo-demografik özellikleri doğrultusunda yaş ortalamasının 28±6 olduğu, %30,9±1'u liseden mezun olup ve %50,2±0,5'sinin çalıştığı saptanmıştır. Annelerin %72,3'ünün emzirme deneyimi olduğu, %28,8'inin bebeğini 13-18 ay emzirdiği, %28,4'ünün 19-24 ay emzirdiği belirlenmiştir. Annelerin %75,6'sı emzirme eğitimi almıştır. Emzirme eğitimi alan annelerin bu eğitimi %44,6'sının sağlık personelinin, %6,8'inin aile büyüklerinden aldıkları saptanmıştır. Çalışmada emzirme tutumu değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamasının 85.73±18 olduğu belirlenmiştir. Eğitim durumu ve emzirme süreleri ile ölçek toplam puanları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (p<0,05). İlkokul mezunu olan ve gebelik sayısı çok olan annelerin emzirme tutum puanının arttığı saptanmıştır.

Sonuç: Annelerin emzirme davranışlarını yönlendiren tutumlarının incelendiği çalışmada, emzirme eğitimi büyük oranda almış olmalarına rağmen emzirme tutumu değerlendirme ölçek puan ortalamaları düşüktür. Bu durumun örneklem grubunun az olmasından kaynaklanabileceği gibi emzirmeyi etkileyecek diğer biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik etkenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Annelerin ve anne adaylarının doğum öncesinden başlanarak emzirme davranış ve tutumlarının geliştirilmesi için gerekli eğitimler düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme, Tutum, Anne, Emzirme Süreci.

ABSTRACT

Objective: It was applied to investigate the attitudes of the mothers in the breastfeeding process affecting their breastfeeding behaviors.

Method: The descriptive and cross-sectional study was conducted in a university hospital between June 2017 and June 2018. The study was completed with 307 mothers who volunteered to participate in the study. One way Anova test and independent t test were used among the variables.

Results: According to the socio-demographic characteristics of the mothers, the mean age was 28±6, 30.9±1% were graduated from high school and 50.2±0.5% were working. It was determined that 72.3% of the mothers had breastfeeding experience, 28.8% had breastfed their baby for 13-18 months and 28.4% had breastfed for 19-24 months. 75.6% of mothers received

Sorumlu Yazar: Hatice UZŞEN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, İzmir/TÜRKİYE
hatice_uzsen35@hotmail.com

Geliş Tarihi: 26.11.2018 – Kabul Tarihi: 11.04.2020

* Çalışma, IV. International Multidisciplinary Congress Of Eurasia, Roma-İtalya, 23-24 Ağustos 2017 tarihinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

breastfeeding training. It was found that 44.6% of the mothers received breastfeeding training from health personnel and 6.8% from the family elders. Breastfeeding attitude assessment scale total score average was 85.73 ± 18 . There was a significant difference between educational status, breastfeeding time and total scale scores ($p < 0.05$).

Conclusion: In the study, although the breastfeeding education was largely received, the mean scores of the breastfeeding attitude assessment scale were low. It is thought that this situation may be due to the low sample size and other biological, psychological, social, cultural and economic factors that may affect the attitudes of mothers' breastfeeding process. Breastfeeding trainings should be organized to developed breastfeeding behaviors and attitudes of mothers and expectant mothers starting before birth.

Key words: Breastfeeding, Attitudes, Mother, Breastfeeding Duration.

1. GİRİŞ

Ulusal ve uluslararası sağlık örgütleri, annelerin yenidoğan bebekleri ilk 6 ay sadece anne sütüyle beslemelerini önermektedir. Büyüme ve gelişmenin optimum düzeyde gerçekleşebilmesi için annenin bebeğini kendi sütüyle beslemesi gerekmektedir (1-3). Yapılan çalışmalar incelendiğinde anne sütüyle beslenmenin sağlık, ekonomik ve psikolojik yönden birçok yararlarının olduğu bilinmektedir (4). Literatürde ayrıca anne sütünün bebeği birçok hastalıktan (pnömoni, tüberküloz, ishal, otitis media, kızamık vb.) koruduğu ve ani bebek ölüm riskini azalttığı vurgulanmaktadır (2-7). Düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde, yüksek gelirli ülkelere göre anne sütünün önemi daha iyi kavranmış olmakla birlikte annelerin daha uzun süre bebeklerini anne sütüyle besledikleri saptanmıştır (3,8-11). Ülkemizde ise emzirme davranışı oldukça yaygın olmakla birlikte hemen hemen bütün bebekler anneleri tarafından emzirmektedir (12). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) sonuçlarına göre ortalama emzirme süresinin 16,7 ay olduğu, ilk 6 ayda anne sütü ile beslenme oranının %88, yirmi dört ayda ise %39 olduğu belirlenmiştir (13).

Birçok yararı olan emzirmenin başarılı bir şekilde sürdürülmesi önemli sağlık hedeflerinden biri olarak kabul edilmekte, emzirmenin korunması, özendirilmesi ve desteklenmesi gerekliliği her fırsatta ifade edilmektedir (12). Ancak bugün anne sütünün önemi bilinmesine rağmen birçok ülkede etkili emzirmenin sağlanması ve sürdürülmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Anne sütüyle besleme; annenin ve bebeğin sağlık durumu, çoğul bebeklerin varlığı, annenin çalışma durumu, ailenin ve toplumun tutum ve değerleri, emzirme sürecinde yaşanan zorluklar, kentleşme, beden imajının değişeceği düşüncesi vs. gibi birçok etmenden etkilenmektedir (14). Tüm bu süreçlerin içerisinde emzirme davranışını yönlendiren tutumlarının detaylı olarak belirlenmesi, sürecin kesintisiz bir şekilde devamının sağlanması, ortaya çıkabilecek akut durumlara yönelik uygun yaklaşımın verilmesi ile birlikte bebeğin beslenme yönetiminin de sorunsuz ve kesintisiz bir şekilde ilerlemesine katkı sağlayacaktır. Pediatri hemşiresinin doğumdan sonraki ilk zamanlarda annenin bebek ile etkileşimini sağlayan ve emme durumunu gözlemleyip destekleyen kişi olması, eğitici rolü ile anne sütünün önemi hakkında anneyi bilgilendirmesi, bebeğin ilk defa emzirilmesine danışmanlık edip emzirmenin sürdürülmesinde yer alması hemşirenin önemli rollerinden biridir.

Bu çalışma emzirme sürecinde olan annelerin emzirme davranışlarını yönlendiren tutumlarının incelenmesi amacıyla uygulanmıştır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi, evren ve örneklem

Araştırma tanımlayıcı kesitsel araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada bir yıl içinde Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi Yenidoğan ve Genel Pediatri polikliniğine başvuran tüm anneler evreni, Haziran 2017- Haziran 2018 tarihleri arasında araştırmaya katılmaya gönüllü olan 307 anne ise örnekleme oluşturmaktadır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri

- Okuma yazma bilmesi,
- Türkçe anlayabiliyor ve konuşabiliyor olması,
- Araştırmaya katılmayı kabul etmesidir.

Araştırmaya dahil edilmeme kriterleri

- Okuma yazma bilmemesi,
- Türkçe anlayamıyor ve konuşamıyor olması
- Araştırmaya katılmayı kabul etmemesidir.

Araştırmada “Birey Tanılama Formu” ve “Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Birey Tanılama Formu (Ek-1): Araştırmacılar tarafından literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan, anneye ait sosyo-demografik özellikleri içeren formdur (3, 7, 9, 11).

Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği (ETDÖ) (Ek-2): Emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği Özkan tarafından, 1997 yılında İstanbul İlinde 10 hastanenin kadın doğum kliniğinde doğum yapan annelerle çalışılarak geliştirilmiştir. Annelerin emzirme davranışlarını yönlendiren tutumların çeşitli boyutlarının değerlendirilmesi için 5’li likert tipinde 46 maddeden oluşan bir ölçektir. Maddeler tamamen katılıyorum (4), katılıyorum (3), kararsızım (2), az katılıyorum (1), hiç katılmıyorum (0) ifadeleriyle puanlanmıştır. Ölçek olumlu maddeler (3, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 15, 19, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 42, 43) ve olumsuz maddeler (1, 2, 5, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 44, 45, 46) içermektedir. Olumsuz maddeler ters olarak puanlanmıştır. Ölçek toplam puanı 184 dür. Olumlu maddelerin puanı 88, olumsuz maddelerin puanı 96’dır. Puanı yükseldikçe emzirme tutumunun pozitif olduğu yönünde değerlendirilmektedir. Ölçeğin kullanımı için ölçek sahiplerinden gerekli izinler e-posta yolu ile alınmıştır (15).

Etik İlkeler

Araştırma protokolü ile ilgili Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı alınmıştır (04/20 181-2017). Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi’nden izin alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen annelere araştırma ile ilgili bilgi verilmiş, çalışmaya katılmaya davet edilmiş, sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle annelerin demografik özelliklerine göre dağılımda frekans ve yüzde dağılımları bakılmış, annelerin emzirme tutumunu değerlendirme puanları frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma istatistikleri ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorow-Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Ayrıca tüm sosyo-demografik değişkenler seçilerek annelerin emzirme tutumu değerlendirme ölçeği puan ortalamasını etkileme durumu istatistiksel olarak One Way Anova testi ve bağımsız gruplarda t testi kullanılarak belirlenmiştir. Etik ilkelere uyulması, araştırma kapsamına alınanların haklarının korunması ve herhangi bir zarar görmemeleri açısından önlemler alınmış, “Emzirme Tutumunu Değerlendirme Ölçeği”nin kullanım izni, ölçek geçerlilik ve güvenilirliğini yapan araştırmacılarından alınmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için ise Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan ve araştırmanın yapılacağı kurumdan gerekli yazılı izinler alınmıştır. Araştırmaya kapsamına alınan bireylerden de Yazılı Onam Formu doldurularak izinler alınmıştır.

3. BULGULAR

Annelerin sosyo-demografik özellikleri doğrultusunda yaş ortalamasının 28 ± 6 olup 30.9 ± 1 ’unun liseden mezun olduğu, $50,2\pm 0.5$ ’inin çalıştığı ve çalışan annelerin ise 23.8 ’inin memur olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan ailelerin 82.1 ’i çekirdek aile olmakla birlikte ailelerin 59.9 ’u il merkezinde yaşamaktadır. Araştırmaya ait sosyo-demografik bulgulara Tablo 1’de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1. Annelerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Sosyodemografik Veriler	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sosyodemografik Veriler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş			Aile Tipi		
15-24 Yaş Arası	113	36.8	Çekirdek Aile	252	82.1
25-34 Yaş Arası	143	46.6	Geniş Aile	50	16.3
35 Yaş Ve Üzeri	51	16.6	Parçalanmış Aile	5	1.6
Eğitim			Yaşam Alanı		
İlkokul	49	16	İl Merkezi	184	59.9
Ortaokul	66	21.5	İlçe	98	31.9
Lise	95	30.9	Köy	25	8.1
Üniversite	93	30.3	Eşin Öğrenim Durumu		
Diğer	4	1.3	İlkokul	34	11.1
Meslek			Ortaokul	32	10.5
İşçi	55	17.9	Lise	118	38.4
Memur	73	23.8	Üniversite	120	39.1
Esnaf	9	2.9	Diğer	3	0.9
Ev hanımı	153	49.8	Eşin Mesleği		
Diğer	17	5.5	İşçi	132	43
Çalışma Durumu			Esnaf	97	31.6
Evet	154	50.2	Memur	37	12.1
Hayır	153	49.8	Diğer	39	13.4

Annelerin gebelik sayısına bakıldığında, %39.7'sinin ilk gebeliği, %39.4'ünün ise ikinci gebeliği olduğu belirlenmiştir. Annelerin %83.7'si gebeliğe eşiyile birlikte isteyerek karar verdiklerini belirtmişlerdir ayrıca %72.3'ünün emzirme deneyiminin olduğu, %28.8'inin bebeğini 13-18 ay emzirdiği, %28.4'ünün 19-24 ay emzirdiği belirlenmiştir. Annelerin bebeklerini besleme şekilleri incelendiğinde, %70'inin emzirdiği, %7.8'inin beslerken biberon kullandığı, %2.9'unun nazogastrik sonda ile beslediği, geri kalan annelerin ise bu üç yöntemden herhangi ikisini birlikte kullandığı belirlenmiştir. Annelerin %75.6'sı emzirme eğitimi almış olup emzirme eğitimi alan annelerin bu eğitimi %46'sının sağlık personelinden, %6.8'inin aile büyüklerinden aldıkları saptanmıştır. Annelerin gebelik özellikleri ve emzirme durumlarının dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Çalışmada emzirme tutumu değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamasının 85.73 ± 18 olduğu saptanmıştır. Ölçekte olumlu maddelerin puan ortalamasının 47.87 ± 10 , olumsuz maddelerin puan ortalaması ise 37.85 ± 11 olduğu belirlenmiştir. Emzirme tutumu değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamalarına Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Annelerin Gebelik Özellikleri ve Emzirme Durumlarının Dağılımı

Gebelik Özellikleri	Sayı (n)	Yüzde (%)	Emzirme Özellikleri	Sayı (n)	Yüzde (%)
Gebelik Sayısı			Emzirme Eğitiminin Nereden Alındığı		
1	122	39.7	Sağlık personeli	138	44,6
2	121	39.4	Kitap, gazete, broşür	15	4.7
3	43	14.	Aile büyükleri	29	9.2
4	19	6.2	Tv, video, radyo	8	2.5
5 ve üstü	2	0.7	Arkadaşlar	6	1.8
Gebelik İstenme Durumu			Okuldaki dersler	7	2.2
Eşim ile birlikte istedik	257	83.7	Emzirirken Yardımcı Araç Kullanma Durumu		
Ben istedim eşim istemedi	12	3.9	Evet	232	75.6
Eşim istedi ben istemedim	19	6.2	Hayır	75	24.4
Emzirme Özellikleri	Sayı (n)	Yüzde (%)	Yardımcı Araç Tipi		
Emzirme Deneyimi			Silikon meme ucu	23	7.3
Evet	222	72.3	Süt sağma makinesi	69	22.2
Hayır	85	27.7	Biberon	100	32.2
Emzirme Süresi			Emzirme Örtüsü	14	4.3
0-6 ay	53	23.9	Emzirme Yastığı	16	5
7-12 ay	42	18.9	Göğüs Kalkanı	1	0.3
13-18 ay	64	28.8	Diğer	2	0.6
19-24 ay	63	28.4			
Emzirme Eğitimi Alma Durumu					
Evet	232	75.6			
Hayır	75	24.4			

Annelere ait tüm sosyo-demografik özelliklerin ETDÖ puan ortalamasını etkileme durumu incelenmiştir. Yaş, çalışma durumu, meslek, gebelik sayısı, gebeliğin istenme durumu ile emzirme tutumu değerlendirme ölçeği karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Eğitim durumu ve emzirme süreleri ile ölçek toplam puanları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 3. Emzirme Tutumu Değerlendirme Ölçeği Toplam Puan Ortalamaları

Emzirme Tutum Ölçeği	Min	Max	Ortalama	Std. Sapma
Ölçek Toplam Puan	14	122	85.73	18
Olumlu Madde Puanı	6	78	47.87	10
Olumsuz Madde Puanı	8	66	37.85	11

Tablo 4. Emzirme Süresi ile Ölçek Toplam Puanının Karşılaştırılması

Emzirme Süresi	Sayı	Puan Ort.	Std. Sapma		
0-6 ay	53	84.94	17		
7-12 ay	42	93.14	14		
13-18 ay	64	79.79	19		
19-24 ay	63	85.27	17		
One-Way Anova Testi	Kareler Toplamı	sd	Ortalama Kare	F	p
Gruplar arası	4516	3	1505	4.702	0.003
Grup içi	69786	218	320		
Toplam	74302	221			

4. TARTIŞMA

Sağlıklı nesillerin yetişmesi anne ve bebeğin doğum öncesi dönemde sağlık bakım hizmeti almasıyla başlamakta olup bunu doğum sonrası dönemde bu hizmetin devam etmesi takip etmektedir. Doğum sonrası dönemde özellikle annenin yenidoğan ile erken dönem teması, emzirmeye erken başlaması ve annenin emzirmenin sürdürülmesine yönelik tutumu yenidoğanın dış ortama uyum sağlamasını kolaylaştırması ve gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi açısından önem taşımaktadır (16). Yaptığımız çalışmada 307 anne çalışma grubuna dahil edilmiş olup annelerin büyük çoğunluğunun (%46) 25-34 yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. Literatürde yaştan emzirme tutumunu etkileyecek önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (9, 17-19). Çalışmamızda ise annelerin yaşları ile emzirme tutum puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Literatürde yaştan emzirme tutumunu etkileyebilecek bir faktör olması ile ilgili farklı bulgular mevcuttur. Koç ve Tezcan'ın çalışmasında ise anne yaşı arttıkça emzirme tutum puan ortalamasının yükseldiği, Kurnaz'ın çalışmasında ise tam tersi yaş arttıkça emzirme tutum puan ortalamasının azaldığı belirlenmiştir (17, 18).

Yapılan çalışmanın analizinde annelerin eğitim düzeyi ile emzirme tutumu arasında anlamlı bir fark olduğu, ilkökul mezunu olan annelerin emzirme tutum puanının daha yüksek olduğu saptanmıştır (F: 2.86, p: 0,024). Eğitim düzeyi arttıkça annelerin emzirme tutum puanının düştüğü belirlenmiştir. Bu durumun üniversite mezunu olan annelerin çalışma durumu ve emzirme süresindeki kesintiden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Koç ve Tezcan'ın (2005) çalışmasında annelerin eğitim düzeyi ile emzirme tutum puanı arasında anlamlı fark olmamasına rağmen, eğitim düzeyi arttıkça annelerin emzirme tutum puanının arttığı belirlenmiştir, benzer şekilde Kurnaz'ın (2014) çalışmasında da eğitim düzeyi arttıkça annelerin emzirme tutum puanı artmaktadır (17,18). Literatürde eğitim düzeyi ile emzirme bilgi ve tutumu arasında ilişkiye yönelik farklı sonuçları olan çalışmalar bulunmaktadır (17-21). Araştırmada annelerin gebelik sayısı ile emzirme tutum puanı arasında anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen literatürün aksine gebelik sayısı arttıkça annelerin emzirme tutum puanının

arttığı görülmektedir. (9, 18). Bunun nedenin annelerin ilk gebeliklerinde tecrübesiz olup daha sonraki gebeliklerinde emzirmenin önemini kavramaları ve bu konuda eğitim almaları olabilir. Ülkemizde emzirme ile ilgili bilgi annelere sıklıkla doğumdan sonra, hastanede kaldığı süre içinde verilmektedir (22). Anne doğum nedeniyle hastaneye daha sık başvurduğunda emzirme ile ilgili yeni bilgiler öğrenme ve bilgilerini yenileme fırsatı da daha çok olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada Yiğitbaş ve ark. (2012) çalışmasına benzer şekilde emzirme deneyimi ile emzirme tutum puanı arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Emzirme eğitimi alma durumu ile emzirme tutumu arasında anlamlı bir fark saptanmış olup emzirme eğitimi alan grubun emzirme tutum puan ortalaması daha düşük olduğu belirlenmiştir ($t=2.4$ $p=0.017$). Kurnaz'ın (2014) çalışmasında ise emzirme eğitimi alan annelerin emzirme tutum puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır (18). Çalışmada emzirme süresi ile emzirme tutum puanı arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Bebeğini 7-12 ay emziren annelerin emzirme tutum puan ortalaması (93.14 ± 14) ETDÖ Puan Ortalamasının üzerindedir. Gölbaşı ve Koç'un çalışmasında ise emzirme süresi ile emzirme tutum puanı arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak emzirme tutum puan ortalamaları bizim çalışmamızdan yüksek bulunmuştur (23).

ETDÖ'den alınabilecek en yüksek puan 184, ölçek puan ortalaması ise 90'dır. Ölçekten alınan puan arttıkça annelerin emzirmeye ilişkin tutumları olumlu olarak değerlendirilmektedir. Yiğitbaş ve Kahriman'ın çalışmasında annelerin emzirme tutumu puan ortalaması 76.34 ± 18.81 , Tuzcu ve Zencir'in çalışmasında ise 85.82 ± 23.21 bulunmuştur (9, 24). Çalışma sonuçları yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Gölbaşı ve Koç'un (2008) çalışmasında 111.36 ± 12.02 , Koç ve Tezcan'ın (2005) çalışmasında 110.6 ± 12.03 , Kurnaz'ın (2014) çalışmasında 110.86 , Güney ve Uçar'ın (2018) çalışmasında 107.95 ± 12.74 'dir (17-19, 23). Bu sonuçlar ise yapılan çalışma sonuçlarından daha yüksek olmakla birlikte annelerin emzirme tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

Çalışma sonuçlarına göre annelerin emzirme tutumu puan ortalaması ETDÖ puan ortalamasının çok altındadır. Bu durumun örneklem grubunun az olmasından kaynaklanabileceği gibi emzirmeyi etkileyecek diğer biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik etkenlerden etkilenebileceği düşünülmektedir.

Annelerin ve anne adaylarının doğum öncesinden başlanarak emzirme davranış ve tutumlarının geliştirilmesi için gerekli eğitimler düzenlenmelidir. Emzirmenin teşvik ve geliştirilmesinde antenatal eğitimlerin özellikle doğuma hazırlık sınıfları ve gebe okulları büyük katkı sağlayacaktır. Doğum sonu ilk andan başlayarak servis hizmetleri sırasında ebe ve emzirme hemşirelerinin gerekli eğitimi almak koşuluyla, emzirmenin önemine olan inançla verecekleri eğitimin, emzirme desteğinin hem anne hem de bebek yaşamında önemli role sahiptir. Anneler, sağlık politikaları doğrultusunda kamu spotu, sosyal medya aracılığıyla emzirmeye teşvik edilmeli ve emzirmeyi destekleyici uygulamalar hayata geçirilmelidir. Emzirmenin anne bebek sağlığına etkileri konusunda örgün eğitimde ilgili derslerde ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin bilgi ve becerileri artırılmalı, buna yönelik uygulamalar konusunda öğrenciler bilinçlendirilmelidir. Lisansüstü düzeyinde ise emzirme danışmanlığı sertifikası almaları sağlanarak, bu doğrultuda danışmanlık hizmetleri artırılmalıdır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma protokolü ile ilgili Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (04/20 181-2017). Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi'nden izin alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilen annelere araştırma ile ilgili bilgi verilmiş, çalışmaya katılmaya davet edilmiş, sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Alb, CH., Theall, K., Jacobs, MB., Bales, A. (2016). Awareness of United States' law for nursing mothers among employers in New Orleans, Louisiana. *Women's Health Issues. Jacobs Institute of Women's Health*, 27(1), 14–20.
2. American Academy Of Pediatrics Policy. (2005). Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics*, 115(2), 496–506.
3. Darwent, KL., McInnes, RJ., Swanson, V. (2016). The Infant feeding genogram: a tool for exploring family infant feeding history and identifying support needs. *BMC Pregnancy Childbirth*, 16(1), 315.
4. Anatolitou, F. (2012) Human milk benefits and breastfeeding. *Journal of Pediatric and Neonatal Individualized Medicine*, 1(1),11-18.
5. Alp, H., Altinkaynak, S., Yıldız, L. (1991). Anne sütünün enfeksiyonlardan koruyucu etkisi. *Aile ve Toplum*, 1(1).
6. Kramer, M.S., Kakuma, R. (2006). Optimal duration of exclusive breastfeeding. *Reproduction And Contraception-Shanghai-Institute Of Planned Parenthood Research*, 26(4), 237.
7. Chaput, KH., Adair, CE., Nettel-Aguirre, A., Musto, R Tough. (2005). The experience of nursing women with breastfeeding support: A qualitative inquiry. *C Open*, 3(3), 305–309.
8. Park, MJ., Adams, SH., Irwin, CE. (2011) Health care services and the transition to young adulthood: Challenges and opportunities. *Acad Pediatr*, 11(2), 115–22.
9. Yiğitbaş, Ç., Kahrıman, İ., Çalık, KU., Bulut HB. (2012) Trabzon İl Merkezindeki Hastanelerde Doğum Yapan Annelerin Emzirme Tutumlarının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 1(2), 49–59.
10. Conk, Z., Başbakkal, Z., Yılmaz, H.B., Bolışık B. (2018) Pediatri Hemşireliği. Ankara, Akademisyen Tıp Kitapevi.
11. Depresyon, P. (2016) Postpartum depresyonun emzirme üzerine etkisi the effects of postpartum depression on breastfeeding. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 90–6.
12. Selimoğlu, MA. (2013) Anne ve bebek sağlığı açısından emziren anne beslenmesinin önemi. *Türk Pediatri Arşivi*, 183–7.
13. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu, 2018.
14. Kayhan, TB. (2016) Anne sütü ve emzirme danışmanlığında güncel bilgiler. *Med J*, 16(1):115–8.
15. Özkan, HA. (2015) Emzirme tutumunu değerlendirme ölçeği. *KASHED*, 2(1):53–8.
16. Aydın, D., Aba, YA. (2019) Annelerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile emzirme

- özyeterlilik algıları arasındaki ilişki. *DEUHFED*, 12(1), 31-39.
17. Koç Gİ., Tezcan S. (2005) Gebelerin emzirmeye ilişkin tutumları ve emzirme tutumunu etkileyen bazı faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 1-13.
 18. Kurnaz, D. (2014). Erken postpartum dönemde annelerin emzirmeye ilişkin tutum ve başarılarını etkileyen faktörler. "Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi". Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı, Aydın.
 19. Güney, E., Uçar, T. (2018). Gebelikteki beden imajının emzirme tutumu ve doğum sonu emzirme sürecine etkisi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(1), 49-53.
 20. Ünsal, H., Atlıhan, F., Özkan, H., Targan, Ş., Hassoy, H. (2005) Toplumda anne sütü verme ve buna etki eden faktörler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 48, 226-233.
 21. Şahin, G. (2008) Emziren annelerin emzirme ile ilgili bilgi, uygulama ve davranışlarının değerlendirilmesi. "Uzmanlık Tezi". T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul Göztepe Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Koordinatörlüğü, İstanbul.
 22. Yılmaz, C., Taşpınar A. (2017) Doğum sonrası erken dönemde ebeveynlere verilen emzirme eğitiminin bebeklerin ilk altı ay anne sütü alma durumuna etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 25-34.
 23. Gölbaşı, Z., Koç, G. (2008) Kadınların postpartum ilk 6 aylık süredeki emzirme davranışları ve prenatal dönemdeki emzirme tutumunun emzirme davranışları üzerindeki etkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16-31.
 24. Tuzcu, A., Zencir, M. (2000) Denizli il merkezi yataklı tedavi kurumlarında doğum yapan annelerin emzirme tutumlarının değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 16(1), 47-56.